2026-10-09

Europaforum Norra Sveriges synpunkter på Industrial Accelerator Act (IAA)

Europaforum Norra Sverige (EFNS) är ett nätverk för politiker på lokal och regional nivå från Norrbotten, Västerbotten, Jämtland Härjedalen och Västernorrland. EFNS är en mötesplats och kunskapsarena där EU:s politik analyseras och diskuteras i de avseenden där den berör norra Sverige. EFNS bevakar Europafrågor för att påverka EU:s lagstiftning, EU:s strategier och handlingsprogram samt EU:s budget. Syftet med EFNS är att tillvara ta norra Sveriges intressen både på den europeiska arenan och i förhållanden till den nationella nivån i frågor med ett tydligt europeiskt perspektiv.

EFNS, som består av regioner med flera små- och storskaliga gröna industriinvesteringar, är positiv till IAA:s ambitioner att stärka och stödja den gröna europeiska industrin. Tillsammans med övrig unionsgemensam reglering kan sådana insatser bidra till att stärka Europas konkurrenskraft och understödja omställningen till en mer hållbar ekonomi.

EFNS vill särskilt framhålla betydelsen av ett territoriellt perspektiv på den europeiska industripolitiken. Industriella investeringar sker inte isolerat inom enskilda sektorer, utan ingår i värdekedjor som ofta sträcker sig över flera branscher och geografiska områden. Förutsättningarna för industriell utveckling formas samtidigt av tillgången till energi, transporter, råvaror, kompetens och fungerande samhällen. En industripolitik som enbart utgår från enskilda sektorer riskerar därför att förbise både möjligheter och beroenden mellan olika verksamheter och de platser där de utvecklas.

Industriell omställning innebär också samhällsomvandling. Bostäder, utbildning, infrastruktur och samhällsservice är inte bara konsekvenser av industriella investeringar, utan ofta nödvändiga förutsättningar för att de ska kunna genomföras. Det behövs därför en starkare och mer direkt koppling mellan EU:s industripolitiska prioriteringar och de regionala och lokala förutsättningar som avgör om investeringarna kan förverkligas. Regionerna har genom sitt utvecklingsansvar, sin kunskap om industriella värdekedjor och sina etablerade samarbeten en viktig roll i detta arbete. EFNS anser därför att den europeiska industripolitiken behöver förena sektoriella prioriteringar med ett tydligare territoriellt perspektiv, där regionerna ges en aktiv roll i såväl utformning som genomförande och där industripolitiken utvecklas i nära samspel med sammanhållningspolitiken och befintliga regionala utvecklingsstrategier.

I grunden anser EFNS att regelbaserad frihandel och en välfungerande inre marknad är det bästa sättet att skapa konkurrenskraft, ökad produktivitet och långsiktig välfärd. Samtidigt förekommer oskäliga konkurrensförhållanden till följd av agerande från länder utanför EU vilket hindrar utveckling och investeringar och gör riktade och ändamålsenliga insatser nödvändiga. Offentliga interventioner bör dock begränsas till insatser som bidrar till den gröna omställningen, hanterar strukturella skillnader mellan regioner och säkerställer jämförbara förutsättningar för företag globalt.

Sekretariat: Europaforum Norra Sverige | Region Norrbotten | Robertsviksgatan 7 | 971 89 Luleå | Sverige

www.europaforum.nu

Efter att ha tagit del av EU-kommissionens förslag från 4 mars 2026 lämnar EFNS följande rekommendationer avseende utformningen av de föreslagna åtgärderna.

Industrial Acceleration Areas

- EFNS är positiv till ambitionen att etablera Industrial Acceleration Areas, men anser att dessa inte bör begränsas till ett fåtal geografiska områden. Den platsbaserade ansats som förslaget ger uttryck för är klok och väl beprövad inom regional- och innovationspolitiken. Europas regioner och kommuner har stor erfarenhet av att utveckla industriella kluster, värdekedjor och regionala styrkeområden. Fungerande accelerationsområden behöver ses i ett bredare samhällsperspektiv och förutsätter nära samverkan med kommuner och regioner för att säkerställa lokal förankring och acceptans. Attraktiva livsmiljöer, fungerande samhällsservice och långsiktigt hållbara samhällsinvesteringar är centrala för att industriell omställning och expansion ska kunna genomföras i praktiken. Erfarenheterna från storskaliga gröna industriinvesteringar visar att kommuner och regioner har en betydande roll för att möjliggöra industriell expansion. Det gäller såväl fysisk planering och tillståndsgivning som att skapa förutsättningar för bostäder och välfärdstjänster. Utformningen av Industrial Acceleration Areas bör därför tydligare utformas som en inbjudan till lokal och regional nivå att, tillsammans med nationella myndigheter, kraftsamla kring industriell expansion.

- I utvecklingen av Industrial Acceleration Areas bör förordningen tydligare ta hänsyn till ansvarsfördelningen mellan lokal, regional och nationell nivå, där lokala och regionala resurser och kompetenser kompletteras med nationella resurser och beslutskompetens.

- Acceleration areas bör koordineras med befintliga och kommande EU-insatser inom exempelvis Smart Specialisation Strategies (S3) för att säkerställa att initiativen kompletterar varandra och inte skapar parallella strukturer.

- Processen för att utveckla Industrial Acceleration Areas bör även involvera berörda företag, särskilt regionala värdekedjor samt små och medelstora företag. På så sätt kan den kapacitet och kompetens som redan finns i de regionala industriella ekosystemen bättre tas till vara.

- Förslaget prioriterar redan ianspråktagna industrisajter (brownfield) för utpekandet av Industrial Acceleration Areas. Men i norra Sverige finns ofta god tillgång till ny industrimark (greenfield), där tillgången till mark inte utgör en begränsande faktor. Förordningen bör därför utformas så att medlemsstater kan välja greenfield-etableringar på likvärdiga villkor som brownfield-etableringar. Artikel 25(e) bör därför tas bort eller omformuleras.

- Artikel 25.4 ålägger medlemsländerna att ta hänsyn till kompetensbehov vid utformningen av Industrial Acceleration Areas. Förordningen bör tydliggöra att detta ansvar ska ske i samverkan med berörda parter, eftersom kommuner och regioner har en betydande roll för kompetensförsörjningen i Sverige.

Lead markets

Offentlig upphandling

- EFNS är positiv till att använda offentlig upphandling som ett verktyg för att stimulera efterfrågan på hållbara och innovativa produkter och därigenom bidra till framväxten av europeiska lead markets.

- EFNS anser att de riktmärken som sätts upp kring low-carbon products under artikel 10 ska vara ambitiöst satta. Detta är viktigt för att skapa en konkret konkurrensfördel och nytta för de företag som ligger långt fram i omställningen bort från fossila insatsvaror.

- EFNS är positiv till att etablera gemensamma definitioner av low-carbon och EU-origin. Det är viktigt att definitionerna genomförs och tillämpas enhetligt i hela EU för att skapa förutsägbarhet och likvärdiga konkurrensvillkor.

- Metoden för att bedöma EU-origin riskerar att bli komplex. Det är därför viktigt att definitionerna utformas så att de är tydliga och enkla för upphandlande myndigheter att implementera och tillämpa. Definitionerna bör samtidigt utformas så att de gynnar europeiska små och medelstora företag samt underleverantörer utan att skapa en oproportionerlig administrativ börda.

- När det gäller definitionen av t.ex. *low-carbon* och *value added* är det viktigt att kommande reglering inte medför oproportionerliga administrativa bördor för europeiska SME som ingår i industriella värdekedjor. Metoderna för beräkning och verifiering får inte missgynna SME som har investerat i grön produktion och teknik men har begränsad administrativ kapacitet. Förordningen bör möjliggöra användning av t.ex. standardiserade beräkningsmetoder, schablonvärden, erkända certifieringssystem och återanvändning av redan verifierad information.

- Krav som förutsätter verifiering av EU-origin och/eller low-carbon kan innebära särskilda utmaningar för mindre kommuner och andra offentliga aktörer med begränsade administrativa resurser. Genomförandet bör därför utformas så att kraven är proportionerliga och inte försvårar de offentliga aktörernas möjligheter att fullgöra sina uppdrag.

- Förordningens artikel 16 bemyndigar EU-kommissionen att i ett senare skede via delegerade akter presentera efterfrågedrivande åtgärder för kemikalier av EU-ursprung baserade på hållbara kolkällor. Kemikalier bör istället lyftas in i direkt i förordningen för att tillvarata tillgångar i form av biobaserade kemikalieproducenter (t.ex. etanolbaserad kemi), massabruk, sågverk, elektrokemisk kemi samt pågående satsningar på vätgas och CO_2-baserad industri, som tillsammans kan kopplas i nya, konkurrenskraftiga värdekedjor.

Other forms of intervention

- Förordningen föreslår också att ”Other forms of public intervention” som, inkluderar medlemsländernas offentliga stödprogram, ska inriktas mot EU-origin och krav på lågt koldioxidinnehåll. Det är viktigt att dessa krav inte begränsar handlingsutrymmet för regionala och lokala myndigheter att ge företagsstöd som syftar till att utjämna skillnader av permanenta nackdelar. I dagsläget ser EFNS inte att regionernas företagsstöd omfattas beträffande de produkter som IAA valt ut. Däremot är vår bedömning att regionernas företagsstöd kan komma att omfattas av de ändringar av Net-Zero Industry Act (NZIA) som föreslås genom IAA. EFNS anser att detta kan skapa onödigt krångel för mikro- små och medelstora företag att ta del av företagsstöd som ska användas för dessa varugrupper, och formuleringarna i denna artikel bör därför förändras så att regionernas företagsstöd utesluts.

Foreign investment contribution/Foreign direct investment

- EFNS ställer sig positiva till förordningens initiativ att försäkra en enhetlig och transparent implementering och tillämpning av regelverken för utländska direktinvesteringar inom EU. Detta särskilt som att det tidigare funnits en stor osäkerhet kring de kriterier som myndigheter satt upp för att godkänna en investering. Detta har i sin tur försvårat arbetet med att locka företagsetableringar från tredje land. Det är också positivt att lagstiftningen harmoniseras då det tidigare funnits skillnad i tillämpningen EU-länder emellan, vilket försvårat möjligheten att upprätthålla en EU-gemensam linje mot dessa bolag.

- Det är positivt att kriterierna för ”Value Added Foreign Direct Investment” inkluderar ett krav på att publicera en ”strategy for enhancing Union value chains”. Detta kriterium bör särskilt kompletteras med ett krav på att investeraren interagerar med relevanta regionala ekosystem och beaktar befintliga Smart Specialisation Strategies (S3). Detta skulle stärka kopplingen mellan utländska investeringar och regionala styrkor, kompetenser och värdekedjor (artikel 18.2 f)

- Lokala och regionala myndigheter har en betydande roll vid industrietableringar. IAA bör därför förtydliga att relevanta lokala och regionala myndigheter ska hållas informerade om processerna hos nationella behöriga myndigheter och EU-institutionerna vid utredningar om FDI.

Kommentarer som rör övergripande de tilltänkta insatserna

- EU-kommissionens förslag om IAA innebär att omfattande och centrala beslut i stor utsträckning delegeras och genomförs genom delegerade akter och genom kopplingar till bland annat Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR). Detta gör det svårt att bedöma förordningens samlade effekter och skapar osäkerhet för marknadens aktörer. Beslut om metodik, kriterier och definitioner bör därför i största möjliga utsträckning hanteras inom den ordinarie politiska behandlingen av IAA-förordningen. Det är viktigt att de grundläggande förutsättningarna för företag, regioner och offentliga aktörer är tydliga redan när regelverket antas.

- Det behöver även klargöras hur förordningen förhåller sig till andra EU-initiativ, såsom Net-Zero Industry Act och Critical Raw Materials Act. Särskilt när det gäller artikel 4 om Single access points och permit granting procedures. Detta är nödvändigt för att undvika överlappande krav, parallella processer och onödig administrativ belastning för företag och offentliga aktörer.

Antaget av Europaforum Norra Sverige 9 oktober 2026

Jonas Andersson (S), ordförande, EFNS
Region Jämtland Härjedalen

Åsa Ågren Wikström (M)
Vice ordförande EFNS
Region Västerbotten

Anders Öberg (S)
Region Norrbotten

Jonny Lundin (C)
Region Västernorrland

Johan Loock (M) Region Jämtland Härjedalen

Rickard Carstedt (S)
Region Västerbotten

Carina Sammeli (S)
Norrbottens kommuner

Dan Rasmusson (SD)
Region Västernorrland

Daniel Danielsson (C)
Kommunförbundet Jämtland Härjedalen

Ann Åström (S)
Region Västerbotten

Isak Utsi (S)
Norrbottens kommuner

Erik Lövgren (S)
Kommunförbundet Västernorrland

Lars-Gunnar Nordlander (S)
Kommunförbundet Jämtland Härjedalen